

בריך השלישי. אך שטראוס הוכיח שהוא בן דמוקראטיה ולחופש-העתונות. הוא רוצה בחימוש הגרעיני של הצבא הגרמני. העולם כולו חושד שהוא, ואנשים כמוהו, מוכנים ליום מלחמת-עולם שלישית, כדי לכבוש חזרה את השטחים שאבדו לכם במלחמה.

אפשר להרבות בסימפוטמים אלה. אתם מכירים אותם. אמנם, יש גם סימפוטמים הפוכים. סילקתם את אדנואר בדרך קטנה ויעילה. זה מעורר. התגובה הספונטאנית של דעת-הקהל הגרמנית אחרי פרשת דר שפינגל, וסילוקו של שטראוס מן הממשלה, שימחו את העולם. זה מוכיח שמשוה השתנה בגרמניה. אבל זה לא מספיק. הדבר הבולט ביותר היא שאין בגרמניה תנועה גדולה ואמיתית למען הדמוקראטיה, שאין גילויים ספונטאניים של התקוממות נגד שלטון הנאצים החתיקים במנגנון-המדינה. מכל הסימפוטמים, זהו הסימפוטם המדאיג אתי ביותר.

אינכם יכולים להיפטר מעבר עמכם!

יברתי בלמים אלה עם רבים מבני דורכם, צעירים וצעירות כמכם, שמצאו חן בעיני ושעמם יכולתי לשוחח מלב אל לב.

רבים מהם אמרו לי: מה אתה רוצה מאיתנו? אנחנו אפילו לא היינו בחיים כאשר ביצעו הנאצים את חזרתיהם. איך אנתנו יכולים להיות אשמים בפשעי אבותינו? מה הטעם להזכיר לנו תועבות אלה השכם והערב? תנו לנו להיות את חינו, לבנות את עולמנו במדינה דמוקראטית! הזכרת העבר לא תביא שום תועלת. היא רק יכולה להזיק, כי היא מרגיזה אתנו ויוצרת אצלנו ריאקציה שלילית!

אבל, ידידים, קר-מחשבה זה מסוכן מאד. אינכם יכולים להתפטר מן העבר של עמכם. העבר ישנו. שרידיו חיים סביבכם — בבית, ברחוב, במדינה, בבית-הספר, בספרות, בשירה, באלף השפעות מודעות ובלתי-מודעות. סכנותי קיימות. מי שמנסה להתפטר מן העבר, הריהו מתפטר למעשה מן ההתמודדות עם העבר, מן המאבק לחיסול שרידי העבר וסכנות העבר. זוהי השתמטות, הגושאת בחובה את זרע החורבן.

באנגליה צועד נוער טוב, בכל שנה, במיצעים עממיים נגד החימוש האטומי. למיצעים האלה היתה השפעה נפשית עמוקה בבריטניה, והם תרמו את תרומתם ליצירת אחירה כלל-עולמית למען הפסקת מירוץ-החימוש הגרעיני.

איפה אתם צועדים? לשם מה אתם צועדים? מדוע אינכם צועדים נגד גלובקה, נגד הנאצים בשלטון?

הנה בא יום-השנה להפיכת-הנפל של 20 ביולי 1944 — הניסיון הרציני היחיד בגרמניה להפיל את שלטונו של היטלר. הנה פרק של גבורה עילאית שכל אומה יכולה להתגאות בה. מדוע אין הנוער הגרמני הופך יום זה למאורע הלאומי המרכזי של השנה? מדוע אתם מסתפקים בהחלטת ממשלתכם לתלות כמה דגלים על בנייני-הציבור, ולערוך כמה טקסי זכרון בצבא — אשר רבים מקציניו התנגדו, ומתנגדים בגלוי גם כיום, ל-20 ביולי?

העולם כולו מביט לעבר גרמניה — בצפייה, בדאגה. כל ידיעה הבאה מגרמניה זוכה לתשומת-לב מכסימלית. ידיעה שלילית, גם כשהיא קטנה, מעוררת סלידה. כל יוזמה קטנה מצדכם, כל סימפוטם קטן של שינוי, היו גם הם מעוררים תשומת-לב עולמית.

עליכם לעשות זאת לא למעננו, לא למען הוולת. אתם, הגרמנים, כמו היהודים, דואגים יותר מדי לדעת הוולת עליהם. עליכם לעשות זאת למען עצמכם, למען גרמניה חדשה שתוכלו להיות בה.

איני אומר שזו מלחמתכם בלבד. המלחמה נגד חיידקי הפאשיזם היא מלחמה עולמית. הנוער של שום אומה אינו פטור מללחום מלחמה זאת נגד החיידקים של מדינתו — יהיה זה באלבאמאה, או בדרום-אפריקה, או בבריטניה ובצרפת. גם לנו, בישראל, יש מלחמה כזאת, ואין אנו משתמטים ממנה.

אבל לכם יש חובה כפולה ומכופלת. כי אתם גרמנים. כי בגרמניה קרו הדברים הנוראים. מפני ששל כן הסכנה אצלכם — אולי — גדולה יותר מאשר בכל מקום אחר.

הזקנים צריכים למות!

לא פעם הרגשתי, בדברי, כי הנוכחים המנומסים מתאפקים רק בקושי מלשסע את דברי, לקרוא קריאות-ביניים. מפעם לפעם אף החל ויכוח סוער, שהופסק מיד. כשסיימתי, התפתח דיון נרגש מאד. לא היה זה ויכוח בין הגרמנים לביןי — אלא בין הגרמנים לבין עצמם.

היו שרצו לדעת מדוע יכול היה הנאציזם («אותה מחלת-רוח קולקטיבית, כפי שאמרתי») להשתלט זחקא בגרמניה. היה ניכר ששאלו שאלה זו לא פעם את עצמם ואת הוריהם, וכי זכו מהוריהם וממוריהם רק לתשובות מגומגמות. הם באמת לא ידעו. היתה בלבי הרגשה מוזרה: הנה אני, הישראלי, מסביר לגרמנים את ההיסטוריה הקרובה של עמם.

מדוע באמת פרצה המלחמה זחקא בגרמניה, וזחקא באותה תקופה? התיאוריה שלי היא: חיידקי הפאשיזם, כמו חיידקי מחלות אחרות, קיימים בכל גוף בכל עת. בכל עם יש דגנרטים, אכולי נחיתות, המוצאים פורקן בשינאת גזע אחר. בתקופה רגילה, כשיש לגוף כושר-התנגדות נורמלי, אין החיידקים מסוכנים. אך כשעוברים על הגוף משברים תמורים, נחלש כושר-ההתנגדות והחיידקים עלולים להשתלט.

מדוע בגרמניה? מדוע ב-1933? כי אז עברו על המדינה, בעת ובעונה אחת, כמה וכמה משברים תמריים ורוחניים, ששברו את ההתנגדות הגורמלית של הגוף הלאומי הגרמני (שהיתה בלאו הכי חלשה יותר מאשר בעמים אחרים). הכלכלה התמוטטה. מיליונים היו מובטלים, ללא סיכוי לקבל אי-פעם עבודה. הגאווה הלאומית נפגעה מן התבוסה של מלחמת-העולם הראשונה. האיללי המיליטריסטי, לו סגדו הגרמנים מזה כמה דורות, פשט את הרגל. החברה נהרסה. המסורת אבדה. היתה הרגשה של סוף עולם. כך באה הכמיהה למנהיג גואל, הבחיח מן החופש לתוך חיק הרודנות, צורך באידיאל של עליונות ובשעיר-לעזאזל, לשם חיפוי על תסביך-הנחיתות שאחז באומה.

כל סיבה מסיבות אלה לא הספיקה לבדה. אך התשובות היתה קטלנית. ולכן אנתנו שואלים היום: מה יקרה אם אחר יהיה מסבר כלכלי בגרמניה? כיום יש לכם חושד ודמוקראטיה, אך יש לכם גם גאות כלכלית מסחררת. האם המישטר החזק מעמד במצב של התמוטטות כלכלית, נניח בתוספת מתיחות בסחונות על הגבול?

ניתוח זה הביא לויכוח סוער במיוחד. היו שאמרו כי הדבר לא יתכן, כי הדמוקראטיה הייתה הפעם שרשים עמוקים. היו שהכחישו זאת. מכאן התחיל ויכוח כללי. בין הדברים שרשמתי:

● הרי עשינו שלום עם צרפת. מדוע אי-אפשר לעשות שלום עם ישראל? (השבתי כי איני מתעניין ברנע זה בבטייה של שלום בין ישראל וגרמניה. השאלה היא מה קורה בגרמניה עצמה, לא מה יחסייה עם העולם.)

● אין מה לעשות עד שהזקנים ימותו. אצל הזקנים עוד קיימת שינאה ליהודים, מפני שהיהודים תפסו לפני היטלר את כל העמדות בגרמניה. (אהה! אמרתי לעצמי, הנה סוף-סוף נאצי אמיתי! הוברך היה צעיר יפה-תואר, דמות אופיינית של נערי-היטלראי בסרט נאצי או גלובודי. אך בהמשך הערב הבנתי כי הוא חוזר רק על פסוק ששמע בלי ספק מפי הוריו ומוריו, וכי הוא עצמו מתחבט בכנות בבטייה של סיהור ארצו.)

● אט אבי ימות וישיאר אחריו חובות, ארגיש חובה מוסרית לשלם את החובות, למרות שלא עשיתי אותם. לכן אני בעד השילומים, ובעד קשירת קשרים דיפלומטיים עם ישראל. (שוב חזרתי כי לגבי ידידי השאלה העיקרית אינה תשלום חובות לזולת, אלא הבראה פנימית של גרמניה עצמה.)

● לנוער אין השפעה בגרמניה, ולכן אינו יכול לעשות דבר נגד הזקנים, ותיקי התקופה הנאצית השולטים בכל משאבי החברה והמדינה. גם בארצות אחרות אין לנוער שום השפעה. אפילו אצלכם, בישראל, אתם לא יכולים להפטר מן-גוריון!

Advertisement for 'ביסקול' (Biscoll) featuring a globe and the text 'אכזר ביסקול פחות תקול' (Cruel Biscoll is less expensive). The ad includes a testimonial from a woman named 'אס' (Asa) who says she bought the product for her husband's health. The text is in Hebrew and includes the name 'קול המדע' (The Voice of Science) and 'אס' (Asa).

מילווקי באה לבתיים

מבין הערים בעולם, אשר שמן קשור בייצור בירה, כגון פילון או מינכן, אחת המפורסמות ביותר היא מילווקי שבארה"ב (אגב — עיר הולדתה של שרת-החוק, הגב' גולדה מאיר).

טבעי הדבר שדווקא אל עיר זו, הידועה כלי-כך במבשלות הענק שלה, פנו מפעלי «נשר», בתיים, כאשר החליטו להכניס את הציוד המודרני ביותר במפעלים. וכך הגיעה מילווקי לבתיים.

במפעלי «נשר» יכול המסייר לראות שורה של מיכלי ענק, יחידים במינם בארץ, שיוצרו ע"י א. או. סמית — מילווקי. המיכלים משמשים לאחסנת הבירה לפני מילויה בבקבוקים.

כל מיכל מצופה בזכוכית כחולה השומרת על טעם הבירה. הזכוכית נמצאה ע"י המומחים כחומר הצפוי האידיאלי להחסנת בירה. היא באה במקום מיכלי עץ או מתכת אשר יש והם משפיעים, שלא לטובה, על טעם הבירה.

אמנם האחסנה הינה רק אחד מהתהליכים הסופיים של ייצור הבירה, אך נודעת לה חשיבות מיוחדת. מסתבר שלא רק היין קוק לתקופה מסוימת של החסנה לשם שימור וגיבוש טעמו הסופי. אותה תהליך של «התבגרות», קובע גם את טעמה של הבירה, אם כי הוא מוגבל לתקופת זמן קצרה יותר של שבועות מספר.

אולם כשהמדובר הוא בבישול בירה, אין די בידע טכני ובמכונות חדישות. הכנת בירה היא ענין של מסורת משחר ימי ההיסטוריה. לציוד הטכני המשוכלל המופעל ב«נשר» מתלווה, אפוא, גורם חשוב זה של מסורת ונסיון רב שנים. מזה 30 שנה «נשר» מיצר בירה והוא המפעל הראשון מסוגו בארץ. משך שנים אלה התקבץ ב«נשר» צוות של מומחים אשר תחת עינם הפקוחה מתבצע תהליך בשול הבירה באותה רמה גבוהה שעשתה את בירה «נשר» ובמיוחד «גולדסטאר» לבירה הפופולרית ביותר בישראל.